

Archeologienota

Hamont–Achel (Achel), Hoek Rodenrijt – Klein Eind

Programma van Maatregelen
2017J1

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Haast-rapport 2017-63/ wettelijk depot: D/2017/12654/63

verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2017), Hamont-Achel (Achel), hoek Rodenrijt – Klein Eind, archeologienota, HAAST-rapport 2017-63, Bree, D/2017/12654/63

Rik van de Konijnenburg - Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree (BE) - Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik@konijnenburg.com

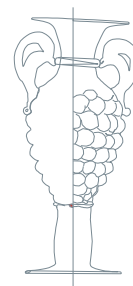
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2017/12654/63

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

INHOUD

1. Beschrijvend gedeelte	p. 3
2. Bouwprogramma	p. 5
3. Resultaten van het bureauonderzoek	p. 10
4. Assessment van het terrein	p. 11
5. Gemotiveerd advies	p. 11

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

- 1.1.1. Projectcode: 2017J1
- 1.1.2. Nummer wettelijk depot: D/2017/12654/63
- 1.1.3. Naam en erkenningsnummer archeoloog: Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041, Grauwe Torenwal 6/00/1 – 3960 Bree
- 1.1.4. Naam en adres van de opdrachtgever: : fam. Nijs – Bloemen, Grote Heide 118a, 3910 Neerpelt
- 1.1.5. Locatiegegevens:
 - 1.1.5.1. Provincie: Limburg
 - 1.1.5.2. Gemeente: Hamont-Achel
 - 1.1.5.3. Deelgemeente: Achel
 - 1.1.5.4. Adres: hoek Rodenrijt – Klein Eind
 - 1.1.5.5. Toponiem: "Aan het Rondrijt"
 - 1.1.5.6. Bounding box:

De xy-coördinaten (stelsel Lambert72):

Nr	X	Y
1	226849.808	218042.887
2	227114.074	217944.224
3	227050.044	217803.148
4	226828.853	217872.336

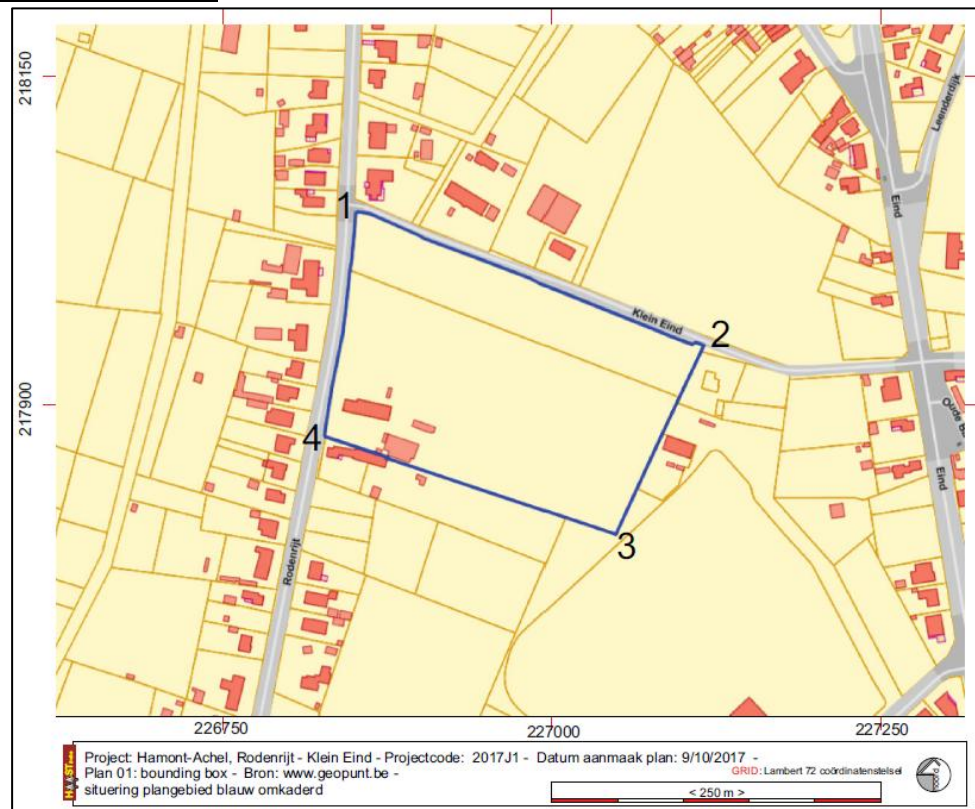

Fig. 1: Bounding Box

1.1.6. Kadastrale gegevens en plan met afbakening

De percelen waarop de stedenbouwkundige aanvraag betrekking heeft zijn kadastraal geregistreerd als Hamont-Achel, 2de afdeling Achel, sectie A, perceel 103a en 102e. De percelen hebben een oppervlakte van 13.830 m² (103a) en 29.898 m² (102e), samen 43.728 m² (4 ha 37 a 28 ca).

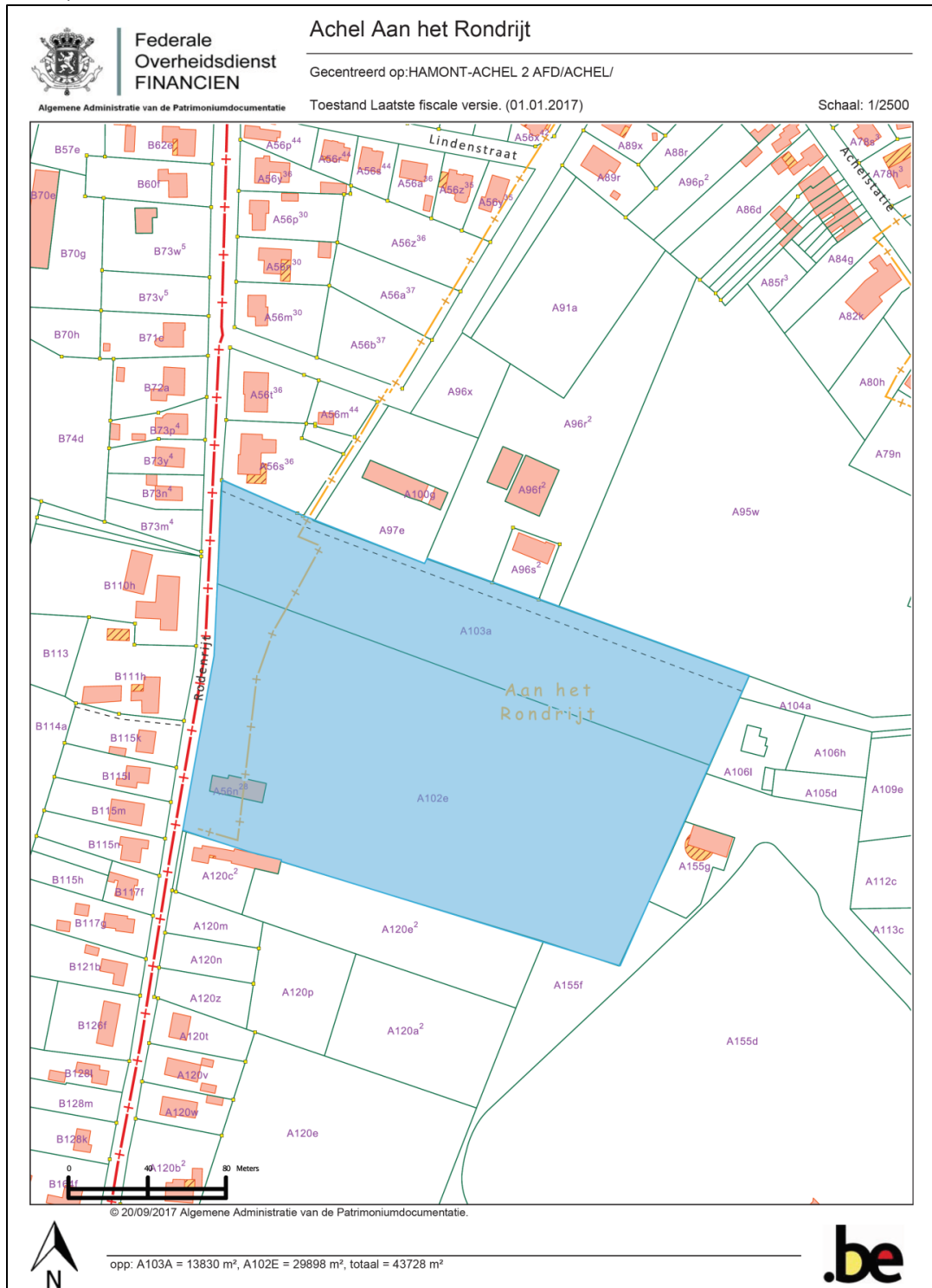

Fig. 2: Kadastraal uittreksel 01/01/2017

2. Bouwprogramma

Samenvatting van het “bouwprogramma” zoals beschreven in het verslag van het bureauonderzoek:

Er dient een stedenbouwkundige vergunning aangevraagd te worden voor ophoging van het terrein. Aangezien het projectgebied deels binnen een woonuitbreidingsgebied ligt, is voor wat betreft perceel A103a de uitzonderingsmaatregel **Een bijkomende vrijstelling geldt voor stedenbouwkundige aanvragen die kaderen in verbeterd bodembeheer en uitsluitend betrekking hebben op een reliëfwijziging in agrarisch gebied, niet gelegen in een archeologische zone of een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, bij een afgraving van teelaarde tot 40 cm en de latere toevoeging met dezelfde teelaarde**, opgenomen in het onroerendergoeddecreet sedert 28/07/2017, niet van toepassing. Perceel 103a is volledig roodwit gearceerd; woongebied met landelijk karakter code 0102.

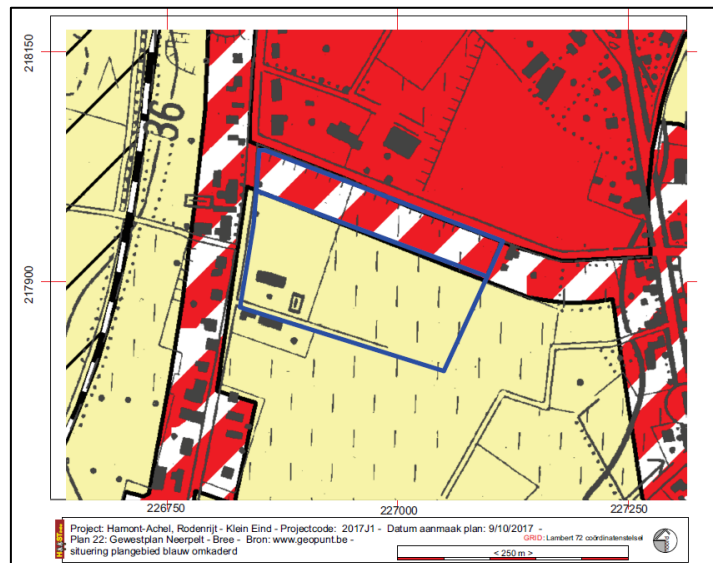

Fig. 3: Situering van het projectgebied op het Gewestplan Neerpelt - Bree

Het “bouwprogramma” omvat¹:

A) Voorwerp van de aanvraag

- Deze aanvraag omvat het herstel van het terreinprofiel van een akker in oorspronkelijke staat voor professionele landbouwactiviteiten, in het kader van verbeterd bodembeheer.
- **In het jaar 1975 werden deze percelen afgegraven om het zand te gebruiken voor de brug in Neerpelt. Hierdoor ligt dit terrein beduidend lager dan alle omliggende terreinen in de omgeving. Deze onnatuurlijke situatie zorgt voor heel wat hinder.**
- De oppervlakte van de betreffende percelen bedraagt ± 43.728 m². De reliëfwijziging wordt beperkt tot de zone die destijds werd afgegraven.
- Het terrein heeft als kadastrale gegevens: Afdeling 2, Sectie A, nr. 102E, 103A.
- Het volume voor de reliëfwijziging bedraagt 24.582 m³. Deze hoeveelheid is de resultante van het nieuwe terreinprofiel waarbij:
 - De niveaus van de omliggende grenzen van buurpercelen gerespecteerd worden.

¹ Deels integrale tekstovername van de nota opgesteld door het gronddepot “Herstel van het terreinprofiel van een akker in oorspronkelijke staat voor professionele landbouwactiviteiten, in het kader van verbeterd bodembeheer - Kadastrale gegevens: Afdeling 2, Sectie A, nr. 102E, 103A” gronddepot dossier GB 5095. (de nummering van de foto’s werd evenwel aangepast aan de volgorde van nummering van de figuren in deze archeologienota)

- Overtollige aanhoring vermeden wordt mede door minimale hellingsgraden om het hemelwater efficiënt en vertraagd naar de grachten af te voeren vanuit voorheen lager gelegen zones.
- Vanuit de lager gelegen zones tot aan de grachten een vloeiend profiel wordt voorzien, om de bewerking op het totale perceel maximaal efficiënt te laten verlopen
- De waterhuishoudende capaciteit van de bodem van het perceel verhoogt.
- Het natuurlijke terreinprofiel wordt hersteld zoals in de oorspronkelijke situatie.

B) Reden van aanvraag

1. Context m.b.t. landbouwkundige activiteit

- Akkerland, gelegen aan het Klein Eind te Hamont-Achel
- In eigendom en gebruik als landbouwer in hoofdberoep (Landbouwnummer: 310.195.10-74)
In de huidige situatie blijft er ten gevolge van de onnatuurlijk lage ligging van het perceel water op het terrein staan.

Er is een negatieve impact op de rendabiliteit van deze akker ten gevolge van het slechte terreinprofiel en het water dat stationair blijft.

De doelstelling is om de professionele landbouwactiviteit optimaal te laten plaatsvinden in dit nattere perceel, en zodoende de competitiviteit van deze akker te verhogen, rekening houdende met de aandachtspunten in **2** en **3**.

2. Aandachtspunten m.b.t. de waterhuishouding

Het grachtenstelsel dient voldoende opvangcapaciteit te hebben. Dit blijft bewerkstelligd.

De belendende percelen en de omgeving rond de deze probleemakker blijven gevrijwaard:

- Aan de kleuren op het inplantingsplan is te zien dat de ganse zone rondom hoger ligt. De beoogde reliëfwijziging overschrijdt de omringende niveaus op geen enkele plaats.
- In de nieuwe situatie zal het oppervlaktewater van het perceel door de betere bodemstructuur kunnen infiltreren in de grond en bij complete verzadiging via het grachtenstelsel vertraagd kunnen worden afgevoerd.
- Water kan van op de hoger gelegen gebieden onverminderd zijn weg vinden (cf. BW, Art. 640).

3. Aandachtspunten m.b.t. de aanvoer van aanvulgrond

De percelen liggen ingesloten tussen Klein Eind (in het noorden) en de Rodenrijt (in het westen). De percelen zijn bereikbaar langs de rijbaan van Klein Eind en via het aangrenzende perceel in het oosten. In het jaar 1975 werd het terrein ontzand, waardoor het nu significant lager ligt ten opzichte van de omgeving. Het uitgegraven zand werd gebruikt voor de bouw van de brug in Neerpelt.

Aan de overkant van de straat Klein Eind ligt het perceel (onder meer perceel A97E) met niveau 35,01 mTAW gelijkaardig met het straatniveau. Ook het oostelijk gelegen terrein (onder meer perceel B110h en B111h) ligt op straatniveau. Het wegdek van Klein Eind bevindt zich op zijn hoogste punt op een niveau van ongeveer 35.33 mTAW. De Rodenrijt ligt op een niveau van ongeveer 35.00 mTAW tot 34.80 mTAW. De noordoostelijke uithoek van het terrein bevindt zich het laagst (33.59 mTAW) terwijl het westen van het terrein duidelijk hoger ligt (>34 mTAW). Ook de omliggende percelen liggen op een significant hoger niveau (>34.60 mTAW) dan dit terrein. Dit is duidelijk zichtbaar op de profielen alsook door de hoogtelijnen, de kleurschakeringen op het plan en onderstaande foto's. De volledige akker ligt aanzienlijk lager dan zijn omgeving.

Door dit markante hoogteverschil wordt hemelwater versneld van de hoger gelegen delen naar de lagere zones op de akker geleid. Dit is goed zichtbaar aan de afwateringspijlen op het inplantingsplan.

Voor deze akker is een herstel van het oorspronkelijk terreinprofiel aan de orde. Draineren is niet mogelijk aangezien het terrein door de uitgraving al te laag ligt en drainagebuizen niet diep genoeg

kunnen gaan in de lagere zone in vergelijking met de hoger gelegen zones er rond. Ook nivelleren is geen optie aangezien de omliggende akkers op een substantieel hoger niveau liggen. Daarom wordt de oorspronkelijke staat van de percelen hersteld. Hierdoor zullen ook de problemen omtrent wateroverlast verdwijnen omdat het terrein niet meer zo laag zal liggen en het water op alle plaatsen gelijkmatig kan infiltreren.

Vanuit de zone aan het Klein Eind wordt er een lichte afhelling voorzien richting het zuiden. Dit wordt verduidelijkt in de profielen en op het nieuw niveau door middel van de afwateringspijlen. Door het herstel van het terreinprofiel in oorspronkelijke staat zal een grote verbetering gerealiseerd worden qua bewerkbaarheid en qua rendement. Het resultaat van deze werken zal dus een goed bewerkbaar en rendabel landbouwperceel zijn.

Concreet betreft het een aanvoer van grond van 24.582 m³. Met deze hoeveelheid aanvulgrond kan een nieuwe ideale profilering bereikt worden met het oog op een verantwoorde afwatering. Daarenboven wordt de gecompacteerd grond losgemaakt om het terreinprofiel beter aan te leggen. Ook overdadige ophoging met snelle afvoer wordt tegengegaan door een beperkte hellingsgraad te handhaven. Dit biedt alsnog een voldoende garantie op een gestage afwatering.

C) Grondverzetnota

Er is geen grond of ander materiaal te verwijderen.

De bodem die aangevoerd zal worden is uitgegraven bodem die voldoet aan de waarde voor vrij gebruik voor uitgegraven bodem (bijlage 5 Vlarebo), waarvan het gehalte aan niet van nature aanwezige stenen minder dan 5 gewichtsprocent bedraagt en waarvan het gehalte aan andere bodemvreemde materialen minder dan 0,5 gewichts- en volume procent bedraagt en die volgens de bepalingen van de grondverzetregeling en de traceerbaarheidsprocedures van de erkende bodembeheerorganisaties voorzien is van een conformverklaard technisch verslag, een grondtransporttoelating en transportdocumenten en waarvoor na gebruik een bodembeheerrapport afgeleverd wordt. Er is geen fasering voorzien, de werken worden in één keer uitgevoerd zodat eventuele overlast tot een minimum beperkt wordt. Tijdens de werken wordt rekening gehouden met de toestand van de wegen en de omgeving.

Wijze van afwerking: het terrein wordt afgewerkt volgens plan. **Alvorens de aanvulgrond wordt aangebracht, wordt de teelaarde tot max. 40 cm afgegraven. Nadien wordt dezelfde teelaarde over de aanvulgrond uitgespreid, dit om de vruchtbaarheid van de bodem niet te verliezen.**

Toestand na de werken: een rendabel landbouwperceel met verbeterde waterhuishouding geïntegreerd in zijn omgeving.

Fig. 4: Opmetingsplan van het projectgebied © Gronddepot

Fig. 5: Nieuwe aanleg © Gronddepot

3. Resultaten van het bureauonderzoek

Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling. Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoont dat:

- 1) met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2) de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- 3) verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn, dan mag de rapportering over het bureauonderzoek van het terrein beperkt blijven tot nota met beperkte samenstelling zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk versie 2.0, p. 106. Voor dit project zijn het eerste, tweede én derde element van toepassing:

1: uit de opmetingen van het terrein blijkt dat ten opzichte van het oorspronkelijke maaiveld het terrein méér dan 1 m diep werd afgegraven voor het winnen van zuiver zand. Daartoe werd eerst de teelaarde verwijderd en tijdelijk opgeslagen, werd méér dan 1 m zand uitgegraven om vervolgens het terrein terug aan te vullen met de tijdelijk opgeslagen teelaarde. Dit betekent dat meer dan 1 m van het “archeologisch leesbare niveau”, de B of C-horizont, weggegraven is waardoor alle eventueel aanwezige bodemsporen verdwenen zullen zijn. Dit geldt ook voor het meest westelijke gedeelte van het terrein alhoewel daar “slechts” 30 tot 50 cm van de B of C-horizont uitgegraven werden.

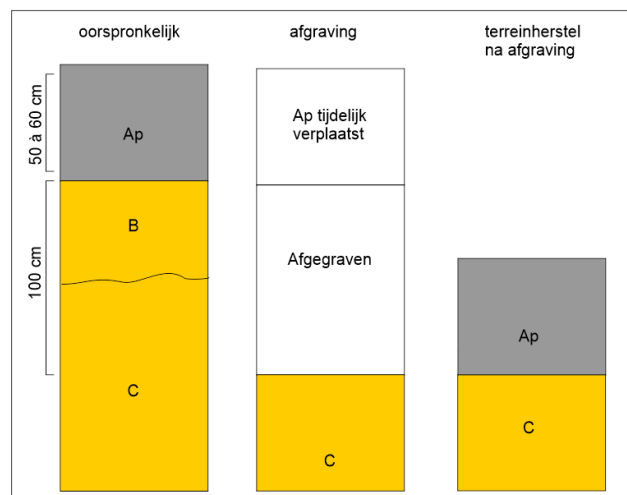

Fig. 8: Schematische voorstelling van de graaf- en herstelbeweging in de jaren 1975/1976.

2: de toekomstige terreinreprepen zullen geen verstoring veroorzaken aan eventueel aanwezig archeologisch erfgoed want, de bij de uitgraving in het jaar 1975 zijn alle archeologische erfgoedwaarden, indien er nog aanwezig waren, al grondig weggegraven of minstens zeer ernstig verstoord. Ook al wordt nu ook de teelaarde eerst verwijderd, het terrein aangevuld met van elders aangevoerde grond om daarna met de tijdelijk gestapelde teelaarde opnieuw te overdekken, dan nog is de kans onbestaande dat sporen geraakt worden aangezien ze - gelet op de diepe uitgravingen in 1975 - al verdwenen zijn.

3: gelet op de punten 1 en 2 is de kans onbestaande binnen heel het projectgebied nog archeologische sporen aan te treffen en dus is er geen enkele kans op kennisvermeerdering.

4. Assessment van het terrein: tekstovername uit het verslag van het bureauonderzoek

Ter informatie en ter vervollediging van de documentatie en de nota werden als bijlagen wel plannen toegevoegd met de situering van het projectgebied op de bodemkaarten, de geologische kaarten, de bodemgebruiksbestanden, de hoogteligging en topografie en de historische kaarten, echter met de wetenschap dat die niet meer representatief zijn voor de huidige, actuele terreingesteldheid.

Uit de nota van het gronddepot, letterlijk geciteerd onder punt 3.3 Geplande werken, blijkt al dat het terrein in 1975 grondig uitgediept werd om zand uit te halen ten behoeve van de aanleg van de kanaalbrug in Sint-Huibrechtslille (Neerpelt). Voor die zandwinning werd de teelaarde over heel het projectgebied verwijderd en tijdelijk opgeslagen. Vervolgens werd het terrein plaatselijk tot méér dan 1,50 m uitgegraven waardoor een put ontstond die op het digitaal hoogtemodel nog duidelijk herkenbaar is. De vorm van de “depressie” verraaft al een antropogene ingreep in de bodem.

Het uitgraven gebeurde tot aan de rand van de straat Rodenrijt, maar op het meest westelijke deel van het projectgebied was de zandwinning minder ingrijpend dan op het oostelijke, grootste terreindeel. Er is nog steeds een niveauverschil tussen de straat Rodenrijt en de aangrenzende weide van 40 tot 50 cm die ter plaatse zichtbaar is als een kleine steilrand.

Aan de straat Klein Eind is duidelijk het verschil zichtbaar tussen het minder uitgediepte westelijke deel van het projectgebied en het meer uitgediepte oostelijk deel; het overgrote gedeelte trouwens van het projectgebied.

5. Gemotiveerd besluit

Er is dus veel weggegraven en terug aangehoogd! Een uitgebreid assessment van het terrein naar geomorfologie en topografie heeft weinig of geen zin omdat het terrein binnen het projectgebied op zowel perceel A103a als A102e van het projectgebied volledig afgegraven is en naderhand terug aangevuld met de tijdelijk opgeslagen teelaarde (Ap-horizont).

Dit betekent ook dat mogelijke archeologische sporen volledig weggegraven zijn aangezien voor de aanleg van de brug enkel zuivere zandgrond werd gebruikt, en dat archeologica, aanwezig in de teelaarde en die een indicatie konden zijn voor archeologische sporen, in een volledig verstoorde en geroerde context zitten, indien er aanwezig zouden zijn.

Advies:

Op basis van de gegevens uit dit bureauonderzoek kan besloten worden dat het projectgebied 2017J1 geen resultaten zal opleveren wat betreft archeologische kennisvermeerdering.

Omwille van de “eenheid” van bodemingrepen op de percelen A103a en A102e werden beide percelen samen behandeld. Via dit programma van maatregelen adviseren wij om bij een herziening van de Gebieden geen Archeologiekaart beide percelen van het projectgebied daarin op te nemen als GGA-zone.

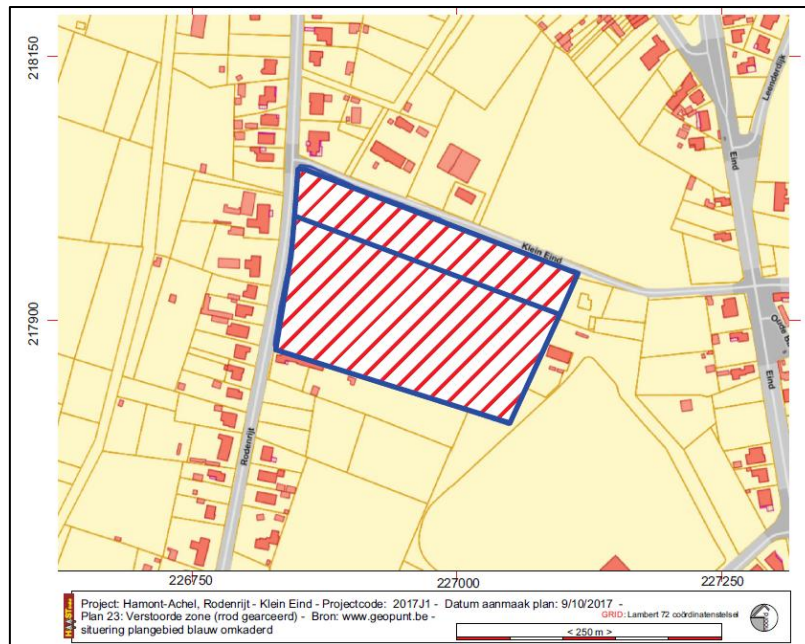

Fig. 9: voorstel van afbakening Gebied Geen Archeologie (gearceerde zone)

Lijst van de afbeeldingen

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadastraal uittreksel 01/01/2017

Fig. 3: Situering van het projectgebied op het Gewestplan Neerpelt - Bree

Fig. 4: Opmetingsplan van het projectgebied © Gronddepot

Fig. 5: Nieuwe aanleg © Gronddepot

Fig. 6: terreinprofielen, huidig maaiveld en maaiveld na ophoging © Gronddepot

Fig. 7: Detail terreinprofielen B-B' en C-C' © Gronddepot

Fig. 8: Schematische voorstelling van de graaf- en herstelbeweging in de jaren 1975/1976.

Fig. 9: voorstel van afbakening Gebied Geen Archeologie (gearceerde zone)